

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Udvalgte digte

Citation: Ewald, Johannes: "Udvalgte digte", i Ewald, Johannes: *Udvalgte digte*, udg. af Esther Kielberg ; Kim Ravn , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1999, s. 229. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-ewald02dkval-shoot-idm140323881757728.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Udvalgte digte

Philet en Fortæling

Trykt efter SS bd. 2, s. 19-27, hvis tekstgrundlag er originaltrykket 1770.

23

Philet: navnet muligvis taget efter den gr. digter Philitas fra Kos (o. 300 f.Kr.). - *Die Götter (...)* *Glück*: ty. »De guder, som nu leende drager med jer, fortryder den lykke, de har skænket jer«, fra digtet »Glaucus' Wahrsagung« af Karl Wilhelm Ramler (1725-98), ty. digter fra oplysningstiden. - *Elhøy*: mindre høj på det daværende gods Bernstorff i nærheden af Bernstorffstøtten ved den nuværende Lyngbyvej, ca. 7 km nord for København. - *DEN (...)* 1770: Den betydelige statsmand Johan Hartvig Ernst Bernstorff (1712-72) var da. udenrigsminister 1751-70. Da han stod i vejen for Johann Friedrich Struensee (1737-72), Christian VII's tyskfødte livlæge, der tiltog sig magten som gehejmekabinetminister i 1771, tvang denne ham til at træde tilbage den 15. sept. 1770. Herefter mistede Bernstorff alle sine embeder og forlod landet tillige med Klopstock 230 (se efterskrift s. 192 og n.t.s. 46). Om Bernstorff som mæcen for de tyske kunstnere og Ewald, se efterskrift s. 195. Bernstorffs gods var foregangssted for landboreformer; sammen med nevøen A. P. Bernstorff gennemførte han såvel afløsning af hoveri og fæsteforhold som udskiftning af de gårde, han besad. - *Skygger*: skyggebilleder, fantomer. - *bange Kummer*: ængstelig sorg. - *ordentlig*: regelmæssigt. - *Paulun*: se n.t.s. 11. - *Fauner*: i rom. mytologi guder af lavere orden, guder for mark og skov. Svarer til de gr. satyrer (jf. n.t.s. 8). - *Sirener*: if gr. mytologi kvindelige væsner med fuglekrop, der ved sang lokker de søfarende på afveje for at dræbe dem; også om smuk og forførelserisk, men falsk kvinde. - *føde sig*: nære sig. - *skiælve for*: er bange for.

24

lasterhafte: ty lastefulde. Rettet hertil i optrykket i *Adskilligt af Johannes Ewald* (1771), efter at germanismen var blevet påtalt i *Kritiske Journal* (se efterskrift s. 209). - *blues*: føler skam ved. - *Ophøi Dig*: ros dig; gør dig til, bryst dig. - *overiilte*: overvældede. - *Harm*: harme, vrede. - *den fromme Sangerinde*: vel hentydning til digterens muse, *Camoene*, jf. ordlisten s. 223. - *At Sandhed vinde*: for at sandheden kan vinde, dvs.: kom og se selv, for at du kan blive overbevist. - *Iris*: i gr. mytologi regnbuens gudinde. - *er ei saa smuk*: er aldrig så smuk (som). - *Bacchant(ens)*: tilhænger af kulten omkring vinguden Bacchus (i rom. mytologi svarende til Dionysos, jf. n.t.s. 8); her drukkenbolt eller svirebroder.

25

de Viises Steen: stof, som if. alkymisterne kunne forvandle uædle metaller til ædle; billedligt om den højeste indsigt. - *snart under Trældoms Aag (...)* *spøge*: Meningen kunne være: nogle arbejder hårdt, tvangsbetonet, for at finde de vises sten, andre søger den uden alvor. - *nedlod sig*: sænkede sig ned. - *uafmaalte*: utvungne, naturlige. - *Sveed*: slid, møje. - *sang (...)* *Lov*: lovsang. - *taug*: tav.- *eller og*: eller også. - *slog man Haand i Haand*: slog man hænderne sammen i sindsbevægelse. - *hine Trængsels Dage*: hoveriets tid. - *i (...)* *kan*: I kan.

26

det Godes Giver: Gud. - *Du store Mand*: godsets ejer Bernstorff. - *syng dig*: besyng dig. - *guddommelige Orden*: if. *Lieb*. bd. 2, s. 217: orden og regelmæssighed (ikke verdensordenen). - *Drive-Fiære*: drivfjedre. - *oeconomisk*: formentlig; landøkonomisk. - *rudret*: formet som ruder, firkantede felter. - *igennemvirket*: gennemvævet. - *Skabning*: her nok om det frugtbare land, resultatet af virksomheden på stedet.

27

Skovens unge Børn (...) *Blad*: om en allé af træer (således læst af 231 Abrahamson, se efterskrift s. 210). - *Christal*: bæk, vandløb. - *Trave*: parvis opstillet række af kornneg. - *sildig*: sent. - *triple*: tripper. - *Veilede*: vise (den rette) vej. - *Skiertsende*: legende, spøgefulde. - *forseet*: forsynet. - *varig bygt*: solidt bygget. - *skreg*: råbte (om lovprisning). - *Alt*: allerede. - *met*: mæt.

28

iskjelve: I skælver. - *det Ord*: dvs. om altirigs ufuldkommenhed. - *det store Huus*: det nuværende Bernstorff Slot mellem Gentoft og Charlottenlund. - *Rader*: rækker.

29

trakte: trak. - *Mus*: mose. - *Sæd*: såsæd. - *om og*: selv om. - *d for sig*: ej for sig selv.

30

den søde Pligt: om forplantningen. - *overgiver*: opgiver. - *Kom (...) ihu*: glemte ikke. - *omdannede han Jorden*: hentydning til de landbrugsreformer, som Bernstorff forsøgte sig med på sit gods, bl.a. dræningsprojekter. - *Væld*: stor mængde. - *Beskiærmelse*: beskyttelse. - *kiender ham (...)* *At*: mærker hans tilstedeværelse ved, at.

31

Naboe-Lav: nærhed. - *aaben Grav*: om ufærdigt arbejde, uorden, på linje med torne og ukrudt. - *Heracliters Grille*: Heraklit (ca. 540-480 f.Kr.): gr. filosof; if. traditionen repræsentant for en pessimistisk livsopfattelse. - *Damoet*: Damoetas, person fra den rom. digter Vergils (70-19 f.Kr.) hyrdedigte *Eclogae* (bedre kendt under titlen *Bucolia*). - *Græve*: greve. - *Han -forlader*: hentyder til Bernstorffs afskedigelse (jf. digtets datering) og retræte; sine sidste år tilbragte han dels på sit gods i Holsten, dels i Hamborg. - *Sands*: mening. - *Findlandsk Nat*: sammenligningen gælder den tavse og mørke polarnat; udtrykket kan if. Vilh. Andersen (*Illustreret dansk Litteraturhistorie* bd. 2, s. 406) henføres til Ossian-digtningen, jf. efterskrift s. 191. - *hylende*: hyl, jamren, -*finder*: føler.